

Становище

за дисертацията на Андрей Бунджулов за придобиване на научната степен доктор на социологическите науки

от проф. Антоний Тодоров, д.п.н., Нов български университет

Представена е дисертация на тема „Власт и видимост. Към една историческа социология на политическите видимости“ в обем от 475 страници и библиография от 364 заглавия, от които 78 на чужди езици. Имайки предвид досегашната академична кариера на Андрей Бунджулов, това изследване е резултат на дългогодишни и последователни усилия, част от един вече достатъчно дълъг професионален път. Андрей Бунджулов сам споделя това: *„Началото на изследването бе поставено през 90-те години с разглеждането на държавния социализъм в сталинисткия му вид като „сполучливо разиграна утопия“. Преминавайки през анализа на обратния преход от постсталинистки социализъм към мутирал, неолиберален капитализъм, то завършва с поставянето на въпроса за капитализма, мислен през исторически граници.“*

Както авторът заявява, *„това е опит за концептуално, стратегически насочено изследване“*, *„изследване на границата между социология на политиката и социология на публичността“*.

Значимост на изследвания проблем

Обичайно е да се започне със значимостта на изследвания проблем. Тук ще започна с това, че не става дума за някакъв отделен проблем, а за цяла проблематика на една научна област – историческата социология. Смятам, че в България тази научна област остава недоразвита или по-скоро по навик или общо съгласие признаваме за такава не само нея, но и различни разновидности на политическата история и историческата политология. Ето защо намирам представената дисертация за много важна, защото третира една недостатъчно разработена в България проблематика, която е значима най-вече като място за конструиране на разбиране на днешното общество и политика чрез разбирането на техните историко-културни основания.

Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

Андрей Бунджулов определя така своя предмет: *„политическата власт, консолидирана и организирана в специфични режими и картини на видимост/публичност в тяхната историческа произведеност“*. Цялото изследване, внимателно формулираните цели и задачи, както и конструкцията на обемния текст, представящ разсъждението и заключенията, съответстват на този предмет. *„Ще се опитам да покажа как чрез преплитанията и взаимните опосредявания на различни символни форми – икономически, политически, религиозни, правни – се произвеждат различни режими на*

видимост/публичност през призмата на поредица повратни точки, фокусиращи трансформациите на режимите на визуализиране на властта и политиката, намиращи израз в исторически специфични картини на видимост“, отбелязва още авторът. Конструкцията на изследването мобилизира последователно и в обоснована система понятия като „видимост“, „публичност“, „режими на видимост/публичност“, „повратни точки“ – текстът демонстрира систематично, информирано, дори педантично работата с понятията и намирам това за отличен пример за работа в широкото поле на социалните и хуманитарните науки.

Съответствие между избраната методология и поставената цел

Андрей Бунджулов конструира своя предмет на изследване заедно с методологията. В този смисъл съответствието между двете на подлежи на съмнение, а избраната методологична система, защото става дума за система, а не за избрани и събрани методи, произтича от поставените изследователски цели. Като цяло представеният текст демонстрира една убедителна и широка методологическа култура.

Андрей Бунджулов мобилизира и комбинира методологията на различни области. Но от гледна точка на предмета си и особено при анализа на едни централен въпрос на неговото изследване – обществото, самонаричащо се „реален социализъм“, в първата си форма обозначава като „сталинизъм“, но в много други случаи (неправилно според автора) наричано просто комунизъм. Именно в тази насока, която намирам за особено плодотворна, авторът избира и комбинира *„теорията на посредническите структури, феноменологическите изследвания на видимостта, мрежовия анализ в развитата от нас версия на съчетание на теорията на дееца-мрежа (actornetwork-theory) на Бруно Латур и анализа на Пиер Бурдийо на социалните полета и мрежи“*.

Ще добавя също, че авторът търси отговор на поредица от методологически въпроси, без да предпоставя техният отговор, което отново, смятам, говори за висока методологическа култура, но също и за изследователска честност: *„Откъде произтичат трудностите при дефинирането на отношенията власт – видимост – публичност? Как властта, и конкретно политическата власт, поражда видимости, а видимостта – власт? Какво представлява самото отношение власт – видимост? Защо неговите елементи не могат да се разглеждат откъснато един от друг?“* Тези въпроси Андрей Бунджулов поставя, търси отговори в своите разсъждения и позовавания, но заедно с това конструира и своето разбиране и обяснение.

Сред методологическите си избори авторът изтъква също *„психоаналитичните и социоаналитичните инструменти, разработени на основата на „социоаналитичния обрат“ в социологията на Бурдийо от средата на 90-те години и неговите посетнически продължения – едно актуално и значимо изследователско поле, развивано от Пловдивската социоаналитична школа, разкриващо нови подстъпи към изследванията на кризите на биографичните и историческите разкази и*

„самонаследяването“ на преходните елити“. Позоваването на колегите си от Пловдив, които наистина основаха научна школа в българската социология, показва изтънчен усет и академично достойнство, качества, винаги необходими за едно успешно научно начинание.

Научни приноси на дисертационния труд.

Авторът формулира в самооценката си в автореферата 6 научни приноса, които като цяло приемам за убедително защитени.

Съгласен съм, че изследването очертава *„ново проблемно поле – това на историческата социология на политическите видимости, намиращо се на границата между социологията на политиката и социологията на публичността“* приемам, че заедно с това са разработени основните му понятия като изследователски инструменти: *„привидности“, „видимости“ и „картини на видимост“, изведени от областта на феноменологическия анализ на видимостта, социоанализата и психоанализата, теорията на посредническите структури, мрежовия анализ“*.

Също така приемам, че е дефинирана успешно и убедително *„триадата политическо – политика – политическа власт“*.

Но особено оценявам като постижение анализа на капитализма като общество, политика и икономика. Андрей Бунджулов разглежда *„инверсията власт → видимост като израз на инверсията политика → икономика в модерното капиталистическо общество“*, което е, според мене, иновативен подход в днешния дебат да капитализма, свързан и следващ в някакъв смисъл дебата за комунизма. По някакъв начин връщането към понятието за стоков фетишизъм, което играе основна роля в теорията на Маркс за капитализма и което става все по-обсъждано в днешния дебат за бъдещето на капитализма, е добро постижение в представения текст. Смятам формулирания и свързан с другите шести принос като особено убедителен: *изследването излиза „отвъд мисленето на капитализма като „безкрайно адаптивна система“ и „прераждания“ от един тип в друг“ и формулира представа за капитализма като „сингуларен капитализъм“, с неговите експанзиращи в различни среди и социални полета системни ефекти“*.

Приемам също така и като иновативен подходът на анализ на *„посттоталитарния“* преход като прозрачна промяна *„от тоталитаризъм и държавна икономика към демокрация и пазар“ като картина на видимост“*. Според автора *„зад идеологемата „посттоталитарен преход“ се крият множество преходи в различни аспекти и на различни равнища“*. Приносът на дисертацията в тази насока е несъмнен, той ни дава ново разбиране за *„случилото се“* в България след 1989 г., като същевременно е и развитие на вече публикувани текстове на Андрей Бунджулов по тази проблематика.

Авторът предлага и свое разбиране за публичното пространство като „хетеротопично пространство на символна власт“, което също изглежда оригинално, макар в тази тематика да оценявам собствената си компетентност като ограничена.

Но мога да обобщя, че приносите в това изследване могат да се опишат и иначе, като допълнение към казаното:

- В методологията: наблюдение чрез проследяване на повратни точки (turning points) на исторически трансформации на режимите на власт – видимост – публичност.
- В теорията на властта: разбирането на сдвояванията власт – видимост е не в разглеждането им в плоскостта на причините и следствията, а на символното съотнасяне, оглеждане на един свят в друг – като отношения на оспорване, криза, обратна доминация, при което един свят, привидно властващ над друг, се оказва доминиран от него
- В теорията на политическото: аргументирането, че „политическото се заражда и придобива своята сила в публичната сфера като публичен акт“, че „публичността е условие за възможност на политическото, политиката, политическата власт – но не достатъчно условие“.
- В дефинирането на политиката: като предлага разбиране за труда на професионалния политик, който сякаш „няма предмет, какъвто има трудът на работника в едно предприятие или дори на директора на това предприятие, а неговият предмет и стойност се изразяват и измерват с мобилизираните и капитализирани гласове на избори, формирането на обществени представи и нагласи, изработването и реализирането на политики в различни области – икономика, образование, здравеопазване и пр., като предмет на специфичен вид труд по упражняването на власт“.

Публикации по дисертационния труд и цитирания

В подкрепа на предложения дисертационен труд Андрей Бунджулов посочва 11 публикации, статии в реномирани научни издания две от които в чужбина на френски и английски езици. Но в допълнение към тези публикации ще кажа, че той е познат отдавна академичен автор, участвал е в различни колективни публикации и проекти, многократно са се позовавали на негови текстове. Той си е извоювал име на иновативен и коректен изследовател сред българските социолози.

Мнения, препоръки и бележки

Да се дадат просто препоръки или отделни бележки по един толкова мащабен като мислене и като текстови обем труд е работа нелека, пък и винаги ще бъде частична, недостатъчна, сякаш подценяваща направеното. Разбира се, че такъв текст, резултат от продължително изследване, може и трябва да бъде подложен на критиката на научната

общност, за бъде интериоризиран от нея, да заживее в колективния изследователски живот.

Моето становище е от позициите на политолог и затова вероятно много от аспектите на това изследване и неговия текст са останали извън моето внимание. Пък и в някои отношения моята компетентност в социологията е несравнимо по-ограничена в сравнение с тази на автора на изследването. Затова като най-обща препоръка и критични бележки мога да посоча две неща:

- Изглежда изследването най-общо е в парадигмата на социалния конструктивизъм, макар през призмата на нещо, което можем да назовем вероятно неомарксистки постмодернизъм. Струва ми се, че е добре да се експлицира философската, не само социологическата, парадигма на избрания подход и да се назове, вероятно по-подходящо от мене.
- Това изследване непременно трябва да се публикува, но в такъв случай, ако се има предвид не само тясно специализирана, но по-широка образована публика, в редица случаи използваният език може да бъде видян като херметичен и труден за разбиране. Едва ли той може да се „опрости“, но би било добре авторът да има предвид това.

Заклучение

Оставям за накрай нещо, което ми се струва особено голяма заслуга на този текст – поставянето на „въпроса за спецификата на социологическия подход към политиката, в чиято област се разполага и настоящото изследване; за мястото и статута на социологията на политиката в рамките на социалните и по-конкретно на социологическата наука“. Смятам изследването на изключително сериозен принос не просто в социологията на политиката, но в социалните и хуманитарните науки изобщо.

Затова смятам, че като резултат от дългогодишно, задълбочено, качествено, коректно и оригинално научно изследване, тази дисертация има всички качества на научен труд за придобиване на научната степен доктор на социологическите науки.



проф. Антоний Тодоров, д.п.н.

(English version, however not in Shakespearean English)

Statement

for the dissertation of Andrey Bungjulov presented for the obtention of Higher Doctoral degree (Dr. Hab.) in Sociology

prof. Antony Todorov, Dr. Hab., New Bulgarian University

A thesis entitled “Power and Visibility. Towards a Historical Sociology of Political Visibility“ is presented in a volume of 475 pages and a bibliography of 364 titles, of which 78 in foreign languages. Taking into account Andrey Bundjulov's academic career, this study is the result of quite long and consistent efforts, a part of an already long professional career. Andrey Bundjulov himself says this: “The beginning of the study was put in the 1990s with the discussion of state socialism in its Stalinist form as a “successful utopia”. Going through the analysis of the reverse transition from post-Stalinist socialism to altered, neoliberal capitalism, it ends with putting the question of capitalism thought throughout its historical boundaries.”

As the author states, “this is an attempt of conceptual, strategic-oriented research,” “an exploration of the boundary between sociology of politics and sociology of public sphere.”

Importance of the research problem

It is normal to begin with the significance of the research problem. Here I will begin with the fact that it is not a single problem, but an entire problematic area of a scientific field – the historical sociology. I believe that in Bulgaria this scientific field remains underdeveloped, or rather by habit or common consent, we recognize not only it but also different varieties of political history and historical political science as a kind of historical sociology. That is why I consider the presented thesis very important because it treats an underdeveloped field in Bulgaria, which is especially important as a basis for the construction of an understanding of present society and politics through the understanding of their historical and cultural grounds.

Basis of the objectives and tasks of the dissertation.

Andrei Bundjulov defines his subject as “the political power, consolidated and organized in specific regimes and images of visibility / publicity in their historical work”. The whole study, the carefully formulated goals and tasks, as well as the construction of the large text, presenting the reasoning and the conclusions, correspond to the subject. “I will try to show how different modes of visibility / publicity are produced through intertwining and mutual mediations of different symbolic forms - economic, political, religious, legal - through the prism of a series of turning points focusing on the transformations of the regimes of visualization of power and politics, which are reflected in historically specific pictures of visibility,” notes the

author. The construction of the study mobilizes coherently and in a well-founded system a set of concepts such as “visibility”, “publicity / public sphere”, “visibility / publicity modes”, and all quite accurately – the text demonstrates systematically, proficiently, even meticulously the work with the concepts and I find this as an excellent example work in the broad field of social and human sciences.

Correspondence between the chosen methodology and the research goals

Andrey Bundjulov constructed his subject of research together with the methodology. In this sense, the correspondence between the two is unquestionable, and the chosen methodological system, because it is a system, and not a set of selected and collected methods, derives from the specified research goals. In general, the presented text demonstrates a convincing and comprehensive methodological culture.

Andrey Bundjulov mobilizes and combines the methodology of different fields. But from the point of view of his subject, and especially in the analysis of a central issue of his research, the society, self-called “real socialism”, in its initial form, referred to as "Stalinism", but in many other cases (incorrectly according to the author) called communism. In this prospect, which I find particularly fruitful, the author chooses and combines “the theory of intermediary structures, phenomenological studies of visibility, network analysis in the developed version of a combination of Bruno Latour's actor-network theory and Pierre Bourdieu's analysis of social fields and networks.”

I would also add that the author seeks to answer a series of methodological questions, without presupposing their answer, which, again, I think, expresses prominent methodological culture but also research honesty: “Where do the difficulties arise in defining the relations of power – visibility – public sphere? How does power, and specifically political power, generate visibility, and visibility - power? What is the attitude power - visibility? Why cannot his elements be detached from one another?” Andrey Bundjulov puts all these questions, seeks answers in his reasoning and references, but also constructs his understanding and explanation.

The author also points out among his methodological choices “the psychoanalytic and socio-analytical instruments developed on the basis of the socio-analytical development in Bourdieu's sociology from the mid-1990s and his later extensions - an up-to-date and significant research field developed by the Plovdiv socio-analytical school that reveals new approaches to crises research of biographical and historical narratives and the “self-succession” of the transitional elites. The reference to his colleagues from Plovdiv, who founded a scientific school in Bulgarian sociology, shows a stylish sense and academic dignity, qualities always necessary for a successful scientific endeavor.

Scientific contributions of dissertation work

The author formulated in his self-assessment six scientific contributions, which I generally consider convincingly defended.

I agree that the research shapes “new problematic field – that of the historical sociology of the political visibility, located at the boundary between the sociology of politics and the sociology of publicity.” I accept that the research also constructed its basic concepts as research tools: “visibility” and “visibility images” derived from the field of the phenomenological analysis of the visibility, the socio-analysis and the psychoanalysis, the theory of intermediary structures, the network analysis”.

I also accept that the “triad of political - politics - political power” has been successfully and convincingly defined.

But I especially appreciate as an achievement the analysis of capitalism as a society, politics and economy. Andrey Bundjulov observes “the inversion of power → visibility as an expression of the inversion of politics → economy in the modern capitalist society,” which in my view is an innovative approach in the present debate on the capitalism connected and following in some sense the debate on communism. In a way, the return to the notion of commodity fetishism, which plays a major role in Marx's theory of capitalism, and which is increasingly discussed in today's debate on the future of the capitalism, is a good achievement in the presented text. I consider the formulated sixth contribution, connected with the other six contributions, to be particularly convincing: the study goes beyond “the thinking of capitalism as ‘interminably adaptive system’ and a set of ‘reincarnations’ from one type to another and formulates an idea of one “singular capitalism” with its expanding system effects in different environments and social fields.”

I also accept as an innovative approach the analysis of the “post-totalitarian” transition as a transparent change ‘from totalitarianism and state economy to democracy and market’ as a picture of visibility.” According to the author, “behind the ideological ‘post-totalitarian transition’ there are many transitions in different aspects and at different levels.” The contribution of the dissertation in this direction is clear, it gives us a new understanding of what has happened in Bulgaria since 1989, as well as it is the development of already published texts by Andrei Bundjulov on this issue.

The author also offers his understanding of the public space as a “heterotopic space of symbolic power”, which also seems original, although in this subject I appreciate my own competence as a limited one.

But I can summarize that the contributions to this study can be described in another way, in addition to what has been said:

- In the methodology: an observation by tracking the turning points of the historical transformations of power regimes - visibility - publicity.
- - In the theory of power: the understanding of the power-vision pairings is not in as a relation between causes and consequences, but in the symbolic referencing, glancing at one world in another - as a relationship of contest, crisis, reversed domination, where one world , apparently dominating over another, is in fact dominated by the latest.

- - In the theory of political: the argument that “the political emerges and gains its power in the public sphere as a public act”, that “publicity is a condition for the possibility of the political, the politics, the political power - but not a sufficient condition.”
- - In defining politics: by offering an understanding of the work of the professional politician, which seems to be “not the subject of what the work of the employee in an enterprise or even the director of that enterprise has, but its subject and value are expressed and measured by the mobilized and capitalized electoral voices, the formation of public perceptions and attitudes, the elaboration and implementation of policies in various fields - economy, education, health care, etc., as a subject of a specific labor of exercise of power.”

Publications and citations

In support of the proposed dissertation, Andrey Bundjulov points to 11 publications, articles in respectable scientific journals, two of which published abroad in French and English. But in addition to these publications I will say that he is a long-known academic author, has participated in various collective publications and projects, academics have repeatedly relied on his texts. He has gained the name of an innovative and correct researcher among the Bulgarian sociologists.

Comments, recommendations and remarks

It is difficult to give simple recommendations or separate notes on a work as large as reasoning and text, and it will always be partial, inadequate, as even undervaluing what has been done. Of course, such a text, resulting from a long-lasting study, can and should be subject to the critique of the scientific community, to be internalized by it, to live in the collective research life.

My opinion is as a political scientist, and so probably many of the aspects of this study and its text have remained out of my attention. And in some respects, my competence in sociology is incomparably more limited than that of the author of the study. Therefore, as a general recommendation and critical remarks, I can mention two things:

- It seems that the study is generally in the paradigm of social constructivism, however through the call probably Neo-Marxist postmodernism. It seems to me that it is good to explain the philosophical, not only the sociological, paradigm of the chosen approach and to name it, probably more appropriate than me.
- This study must necessarily be published in something that we may
- , but in that case, if the target is not only a narrowly specialized but a wider educated audience, in a number of cases the language used can be seen as hermetic and difficult to understand. It is hardly possible to “simplify” it, but it would be good for the author to keep this in mind.

Conclusion

I leave behind something that seems to me to be a great merit of this text - putting "the question of the specifics of the sociological approach to the politics in which this study is located; about the place and the status of the sociology of politics in the context of social and, in particular, sociological science." I consider this research to be an extremely serious contribution not only in the sociology of politics but in the social and human sciences in general.

Therefore, I believe that as a result of a long, thorough, qualitative, correct and original scientific research, this dissertation has all the qualities of scientific work to acquire the scientific degree of a Doctor of Sociological Sciences.

Antony Todorov, professor, Dr. Hab.